

Fra Jeanne d'Arc til Pia Kjærsgaard: Populismen er kommet for at blive

I såvel Danmark som Frankrig famler de gamle partier for at finde forklaringer og løsninger på det, medierne kalder "populisternes sejr" – Le Pens succes i Paris, Pia Kjærsgaards på Slotsholmen. Man håber det driver over. Man bruger skældsord eller aber efter. Eller man forsøger – som Ralf Pittelkow – at søsætte et "opdragelsesprojekt", der kan gøre muslimerne til gode borgere. Frankrigseksperter Ulla Holm viser, hvordan Le Pen's strategi er at erobre historien fra højrefløjen og klassekampen for venstrefløjen – og sole sig selv i billedet af en 19-årig bondepige, der har været død i 600 år. Og hvorfra Dansk Folkeparti inspireres til at stille muslimernes 'unatur' over for det homogene Danmark, der over århundrederne er groet frem af mulden. De etablerede partier glemmer, at disse bizarre symboler kun er udtryk for en massiv folkelig frustration med den herskende politiske elite - som ikke er noget nogen 'populist' har opfundet.

Af Ulla Holm, seniorforsker ved Center for Freds- og Konfliktforskning (COPRI)

DE 'TO FRANKRIGER'

Første maj 2002. 1.5 millioner franskmænd gik i demonstration. Ikke specielt for at fejre arbejdernes internationale dag. Næ, de demonstrerede mod risikoen for, at Frankrigs kommende præsident skulle blive den karismatiske le Pen, leder af FN (Den nationale Front). Under parolerne, "Republikken er truet" og "Til kamp mod den fascistiske le Pen" gik unge studerende, venstrefløjen og veluddannede til kamp mod en mand, som de anser som forræder mod de sande franske republikanske værdier: Frihed, lighed og broderskab.

Samme dag fejrede le Pen Jeanne d'Arc og arbejdernes internationale dag, som han har gjort lige siden han kom ind på den politiske scene i 1983. Jeanne d'Arc er FN's historiske darling, fordi hun vakte Frankrig til dåd i fjortenhundredetallet. Og for Le Pen's parti repræsenterer hun det sande Frankrig. Hun kæmpede mod England og mod

landets elite og kirke, som forråbte hende og brændte hende på bålet.

I en flammende tale sammenlignede le Pen Maastricht- og Amsterdamtraktaten med Frankrigs overgivelse af suverænitæt til England i det fjortende århundrede. Desuden udtalte han: "Nationen er i fare. Landet er oversvømmet af kriminelle, fremmede og korruption. Det sygner hen pga. elendighedens pest. Der eksisterer i dag to 'Frankriger': Det ene er besat og det andet er vort Frankrig: Frihedens Frankrig. Vi må huske på, at vor Frankrig fostrede en Jeanne d'Arc, som var en simpel pige, general som 18-årig og martyr som 19-årig", lød det fra le Pen. Med et snuptag lykkedes det ham at sammenligne englændernes og tyskerne besættelse med hinanden samt at fremstille sig selv som frihedskæmperen, der reddede det sunde Frankrig ud af hænderne på dem, der besudser landet. Det være sig de rige, de korrupte eller de fremmede.

Le Pen fremstiller således Frankrig som en nation i evig krig med sig selv og andre. Det er han bestemt

ikke ene om. Den republikanske forestilling om Frankrig er også bygget op omkring udelukkelsesprincippet, der stammer fra revolutionen i 1789. Revolutionen blev fremstillet som en kamp mellem de 'moderne', der ville skabe det nye menneske på grundlag af principperne om lighed, frihed og broderskab og de 'gamle', der kæmpede for bevarelsen af konservativ katolicisme og socialt hierarki, repræsenteret af den enevældige konge af Guds nåde. Katolicisme over for verdslig styreform. Lighed over for hierarki. Det var de 'to Frankriger', som de forskellige partier kæmpede om at være repræsentanter for. Denne kamp blev i realiteten først dæmpet efter Anden Verdenskrig. Men den eksisterer latent som demarkationslinie imellem, hvad der bliver opfattet som højre og venstre i Frankrig - og mellem den 'rigtige' opfattelse af nationen og den 'forkerte'. I Le Pens taler er forestillingen om de to 'Frankriger' blandet sammen. Det lykkes ham derfor både at fremstille sig selv som katolicismens redningsmand og som verdslighedens fortalere, som forkæmper for social retfærdighed og som den stærke autoritet, der kan frelse landet fra nedgang og dekadence. Denne blanding har appel til ca. 20% af befolkningen, der frygter det muslimske samfund, de åbne grænser og globaliseringen.

Den franske politiske elite ser sig selv som garant for en 'vis ide om Frankrig': Frankrig er det strålende land, som på grundlag af revolutionsbudskabet om frihed, lighed og broderskab har pligt og ret til at sende dette lys ud over andre lande. Hvis ikke det er muligt, ja så synker Frankrig ned til at blive en banal stat uden mission. *Den nationale Fronts* store fremgang ved første runde af præsidentvalget ses derfor af store dele af befolkning som en ødelæggelse af de store idealer. Derfor de massive demonstrationer. Der er således stor risiko for, at de 'to Frankriger' er på kollisionskurs.

De seneste aktiekursfald og nedjusteringer af vækstudsigterne for især USA og Europa bringer i hvert fald tankemæssigt muligheden for finanskriser og recession på den økonomiske dagsorden. Et aktuelt og væsentligt spørgsmål om de

internationale konjunkturer er således om den forholdsvis moderate afdæmpning af den økonomiske aktivitet i 2001, vil blive fulgt af en ny og måske kraftigere afdæmpning i 2002-03, et såkaldt "double-dip". Et andet presserende spørgsmål er, om en fortsættelse af de sidste 2½ års kraftige aktiekursfald over stort set hele verden, vil ende som en finanskriser i Latinamerika, Japan eller - hvem ved? - i Europa.

DEN TRUEDE REPUBLIK ELLER DEN SANDE REVOLUTION?

Jamen, er le Pen en modstander af republikken, således som demonstranterne fremstillede republikkens tilstand under præsidentvalgkampen? Nej. Han sætter ikke spørgsmålstejn ved selve 5. republikkens institutioner og dermed heller ikke ved demokratiet. Han er ikke en nostalgisk revolutionær, som vil have monarkiet tilbage. Man må snarere karakterisere ham som pessimistisk republikaner, der ikke tror på, at 'de andre', især ikke muslimer, kan indoptage republikkens idé om frihed, lighed, broderskab og statslig verdslighed. Det er han ikke ene om at tvivle på. Republikkens fortalere på både højre - og venstrefløj nærer mistillid til muslimers evne til at adskille politik fra religion. Men i modsætning til le Pens totale afvisning af muslimers evne til assimilation, så mener de andre republikanere, at et statsligt opdragelsesprojekt kan gøre muslimer til en god verdslig republikaner.

I Danmark er DF (Dansk Folkeparti) eksempel på den totale mistillid og eksempelvis Ralf Pittelkow på det påtvungne opdragelsesprojekt. Men til trods for denne forskel, så ligner de hinanden, fordi de begge opfatter Islam som en statisk og dermed ahistorisk religion, der er totalt udemokratisk.

Det lyder konstant fra le Pen, at republikkens politikere har svigtet republikken, fordi de ikke lever op til det, folket forventer af en republik: sikkerhed, solidaritet og forsvar mod korruption. Han sammenligner politikerne med det enevældige

monarkis hofsnoge. Revolutionen er derfor ikke afsluttet endnu. Den har ikke medført lighed, retfærdighed og solidaritet, stik mod hvad revolutionens mål var. Revolutionen er således ufuldendt ifølge le Pen, som kidnapper 'revolutionen', som de 'stuerene' republikanere ellers har taget patent på. Le Pen fremstiller sig således som den sande arvtager af revolutionens budskab, men stadigvæk inden for 5. republikkens institutionelle rammer. Han gør sig til fortaler for indførelse af mange folkeafstemninger, som kan give stemme til det sande og sunde folk. Det samme mener for øvrigt de nationalistiske republikanere – fx tidligere præsidentkandidat Chevènement, som ikke bliver mistænkt for at høre til det yderste højre. Le Pen går ikke ind for afskaffelse af det repræsentative demokrati; men han udtaler, at det er i så dårlige hænder, at det direkte demokrati bedre repræsenterer det gode folk. Le Pen og de franske trotskister er enige heri. Og det er Pia Kjærsgaard og Søren Søndergaard fra Enhedslisten også.

Republikken skal sikre både indre og ydre sikkerhed. Det er en gammel republikansk ide, som bl.a. Machiavelli gjorde sig til talsmand for. Her tager le Pen også fat. Hans hovedbudskab er, at Frankrig hærages af kriminalitet. Det samme budskab er at høre fra næsten alle partier i Danmark om situationen i Danmark. I en opinionsundersøgelse, der blev foretaget mellem første og anden præsidentvalggrunde 2002, svarede le Pens vælgere, at det først og fremmest var samfundsmæssig usikkerhed, der forårsagede, at de stemte på le Pen. Arbejdsløshed, kriminalitet og 'de fremmede' var de største problemer. På spørgsmålet om hvorvidt vælgerne mente, at politikerne forsøgte at gøre noget ved disse problemer, var svaret et overvældende nej. Hvad er det så le Pen kan tilbyde de franskmænd, der føler sig udstødte af det nationalstatslige sammenhold og truet af 'de andre'? Han tilbyder genindførelse af dødsstraffen, som blev afskaffet i 1981. I præsidentprogrammet står der intet om, hvordan dødsstraffen skal udføres. Guillotinen blev sat på museum i 1981. Måske skal den bringes til ære og værdighed igen!

Le Pen lover, at de identitetsløse og fattige skal blive de første, når de nordafrikanske 'smittebærere' er blevet smidt ud af landet. Utallige gange henviser le Pen til slaget ved Poitiers i 732, hvor den franske konge, Karl Martel, standsede den arabiske invasion. Ergo: kun en stærk leder kan lukke vindebroen for muslimerne og føre masserne ind i den evige fred, i paradiset, hvor der alle er lige - om ikke for Herren - så for le Pen og for republikken. Le Pen tilbyder således en trygheds- og retfærdighedsideologi på linie med kommunismen. Le Pen er således svaret på kommunismens og socialismens falliterklæring over for den sociale og identitetsmæssige krise. Han garanterer også, at den ydre sikkerhed kan sikres, hvis grænserne holdes fast lukkede over for ethvert forsøg på afgivelse af fransk suverænitet. Ifølge le Pen er EU derfor også noget fanden har skabt og WTO (Verdenssamhandelsorganisationen) burde lægges i mølposen. Med fynd og klem er det indskrevet i le Pens præsidentvalgprogram.

Men denne modstand mod euro-globaliseringen er et gennemgående træk for nationalistiske republikanere. Tænk bare på de Gaulle! Der er derfor ikke noget særligt politisk eksplosivt ved den del af le Pens budskab. Det er der først fra det øjeblik, hvor det kobles sammen med spørgsmålet om immigration og den nationale identitet. Det er spørgsmålet om definition af den nationale identitet, der får folk ud at demonstrere mod le Pen. Det gør de, fordi et flertal mener, at le Pen ikke er stueren, idet han definerer den franske nation primært som et etnisk fællesskab, der udelukker 'de fremmede'. Og det er stik mod den revolutionære lærdom. Man kan ikke forestille sig, at danskere går i demonstration mod Pia Kjærsgaard, fordi hun definerer danskerne som et etnisk fællesskab. For sådan defineres den danske nation! Når danskere protesterer imod stramninger af indvanderlove, så sker det først og fremmest af humanistiske årsager. I Frankrig demonstrerer man, fordi man er stolt over, at landet i modsætning til andre europæiske lande har defineret sig som en politisk nation, der bør være forbillede for andre lande for at undgå etniske konflikter.

TRÆK VINDEBROEN OP

Le Pen lover, at de identitetsløse og fattige skal blive de første, når de nordafrikanske 'smittebærere' er blevet smidt ud af landet. Utallige gange henviser le Pen til slaget ved Poitiers i 732, hvor den franske konge, Karl Martel, standsede den arabiske invasion. Ergo: kun en stærk leder kan lukke vindebroen for muslimerne og føre masserne ind i den evige fred, i paradiset, hvor der alle er lige - om ikke for Herren - så for le Pen og for republikken. Le Pen tilbyder således en trygheds- og retfærdighedsideologi på linie med kommunismen. Le Pen er således svaret på kommunismens og socialismens falliterklæring over for den sociale og identitetsmæssige krise. Han garanterer også, at den ydre sikkerhed kan sikres, hvis grænserne holdes fast lukkede over for ethvert forsøg på afgivelse af fransk suverænitet. Ifølge le Pen er EU derfor også noget fanden har skabt og WTO (Verdenssamhandelsorganisationen) burde lægges i mølposen. Med fynd og klem er det indskrevet i le Pens præsidentvalgprogram.

Men denne modstand mod euro-globaliseringen er et gennemgående træk for nationalistiske republikanere. Tænk bare på de Gaulle! Der er derfor ikke noget særligt politisk eksplosivt ved den del af le Pens budskab. Det er der først fra det øjeblik, hvor det kobles sammen med spørgsmålet om immigration og den nationale identitet. Det er spørgsmålet om definition af den nationale identitet, der får folk ud at demonstrere mod le Pen. Det gør de, fordi et flertal mener, at le Pen ikke er stueren, idet han definerer den franske nation primært som et etnisk fællesskab, der udelukker 'de fremmede'. Og det er stik mod den revolutionære lærdom. Man kan ikke forestille sig, at danskere går i demonstration mod Pia Kjaersgaard, fordi hun definerer danskerne som et etnisk fællesskab. For sådan defineres den danske nation! Når danskere protesterer imod stramninger af indvandrerlove, så sker det først og fremmest af humanistiske årsager. I Frankrig demonstrerer man, fordi man er stolt over, at landet i modsætning til andre europæiske lande har defineret sig som en politisk nation, der bør være

forbillede for andre lande for at undgå etniske konflikter.

LE PEN OG KJÆRSGAARD: SAMME SURDEJ!

DF vil ikke arbejde sammen med FN i Europa-Parlamentet. Jamen hvorfor nu ikke det, når de har samme holdning til indvandrere? Det er først og fremmest et spørgsmål om sprogbrug. Selv om Nyrup har erklæret at Kjaersgård ikke er stueren, så er hun det i allerhøjeste grad i forhold til Pen. Han er både fysisk og verbalt voldelig. Han er macho-typen, som sætter familiefaderen og krigeren på den politiske piedestal. En stærk mand - og ikke en stærk kvinde - må der til for at styre landet og familien, lyder det konstant fra ham. En krigerisk macho sælger ikke billetter i Danmark. Når dertil kommer at han har udtalt, at holocaust kun var en detalje i Anden Verdenskrig, samt at han givetvis har tortureret algiere under den algeriske uafhængighedskrig, ja så er han 'far out' - også for flertallet af franskmændene. Men man kan udmærket godt betragte le Pen som en verbalt radikal udgave af DF.

Godt nok er le Pen republikaner, og godt nok taler han om nationen som et politisk fællesskab, enhver kan melde sig ind i, hvis han eller hun tilslutter sig de politiske værdier fra revolutionen, og ellers er en aktiv borger. Men samtidig udtaler han, at det først og fremmest er fædrelandskærligheden, som viser om man er ægte franskmænd. Denne kærlighed er følelsesmæssigt bundet til fortiden, den kollektive erindring, til kulturelle og religiøse rødder samt til den store krigerhistorie. Den er således rodfæstet til et bestemt nationalt territorium. Fædrelandskærligheden binder folket sammen. Og hvis man ikke i generationer har fået historien ind med modermælken, ja så er der grund til stærkt at tvivle på, om indvandrere kan assimileres.

Le Pen fornægter ikke det politiske borgerbegreb. Men i modsætning til det officielle republikanske tankegodt, hvor det politiske borgerbegreb har

førstepladsen og kærligheden til fædrelandet indtager andenpladsen, fordi den udspringer af stoltheden over at være borger i landet, så vender le Pen om på rækkefølgen. Først fædrelandskærlighed, så politisk borgerskab. Resultatet bliver, at den fremmede altid vil blive mistænkeliggjort, for man kan ikke teste en indvandrers inderste tanker. Det kunne jo være, at han/hun tænker på sit fædreland hver dag og ikke på de franske historiske rødder!

Og det er her DF kommer ind. Ligesom le Pen er partiet fortaler for et homogent folk med fælles rodfæstet historie, som både henter næring i krigene, i Grundtvig og kristendommen. Fædrelandet er det man dør for, fordi man elsker det, som Peter Skaarup skriver i partiets blad, Dansk Folkeblad. Folket er naturgroet. Det er over flere århundreder groet frem af mulden. Både FN og DF bandlyser 'blandingskulturer', fordi de ødelægger det sande folks natur. Der bliver således sat lighedstegn mellem natur og kultur både hos DF og FN. Dermed er der også noget, der er unatur, og den besidder de andre, især muslimer. Der etableres således et 'naturligt' hierarki mellem kulturer. Pga. nazismen er det dog sjældent, at uligheden udtrykkes i racebiologiske termer. I stedet tales der om 'retten til forskellighed'. Interessant nok var det et slagord, som venstrefløjens i 1970'erne brugte til at legitimere kampen mod imperialismen. Nu er det FN og DF, der iklæder sig kulturrelativismen som legitimering for udelukkelsen af 'de andre'. Der er ikke tale om 'Endlösung' af 'de andre'. Men om adskillelse. De skal have lov til at leve i deres egen kultur, uberørt af vestlige værdier. Men så skal franskmænd og danskere og de kristne europæere også have ret til at leve i fred for de andre, som skal holde sig over på den anden side af Middelhavet, hvor de hører til!

Hvor DF afholder sig fra at benytte socialdarwinistiske biologiske termer om folkets natur, så anvendes de hyppigt af FN. For FN er nationen et vitalt princip, hvor den stærke skal vinde over den svage, og hvor nationens fremgang sikres, hvis der sker en udvælgelse af dem, der er bedst egnede til at forsvare nationens naturlige identitet. Denne biologiserende forskelstænkning involverer

modsætningen mellem liv og død. Enten er franskmændene ren og ubesmittet, eller også er han dødeligt smittet – af AIDS, som le Pen tit henviser til som den 'afrikanske sygdom, der ødelægger den vestlige verden'. Den fremmede virus må holdes langt væk fra den franske 'krop', og derfor står der også i partiprogrammet, at franskmændene skal føde flere børn for at forhindre at de 'unaturlige' muslimer overtager nationen. Desuden skal 'de fremmede' underlægges 'national særbehandling', hvad der betyder: nul sociale ydelser. Og det skal indskrives i forfatningen ifølge le Pens præsidentvalgprogram. Så langt går DF slet ikke. Men naturliggørelsen af kultur og kulturel hierarkisering karakteriserer begge partier. Og DF's ungdomsorganisation samt Mogens Camre er tæt på le Pens ordvalg.

Hvor kommentatorer mestendels har hæftet sig ved Dansk Folkepartis og Den nationale Fronts racisme, udelukkelse af fremmede, og det aggressive ordvalg, så burde man måske snarere fokusere på, hvor defensivt deres nationalisme udtrykker sig. Begge partier udtrykker angst over for ændringer i sociale, økonomiske og kulturelle forhold. De etablerede partier i Frankrig og Danmark har hidtil kun haft to svar på denne angst: enten indoptages de to partiers krav i de store partiers program. Eller også skældes de to partier ud for at være racistiske, fascistiske eller ikke-stuerene. Den første reaktion viser de etablerede partiers afmagt over for ændringer i samfundene. De tror at den hellige samfundsmæssige grav er vel forvaret, når de giver køb på humanistiske værdier. Men den er ikke vel forvaret. Det viser utilfredsheden i begge lande. Og hvis de etablerede partier i stedet falder i 'skældsordsgrøften', ja så siger de to partiers vælgere, at det var, hvad man kunne forvente af eliten, som for lang tid siden har fjernet sig fra folket.

LE PEN OG KJÆRSGAARD – DE ER KOMMET FOR AT BLIVE

Det yderste højre, det radikale højre, det populistiske højre, det fascistiske højre. Således kaldes Den nationale Front og andre lignende partier i Europa. Men disse betegnelser dækker ikke de nye partiers programmer. De er hverken nazistiske, fascistiske eller radikale. De ønsker ikke en omstyrning af staten eller sammensmeltning af fagforbund, parti og stat. De vil have nok have mere stat; men det vil de for at kunne beskytte sig mod euro-globalisering og immigrationen. En stærk stat og en velbevogtet grænse skal der til, for at velfærden kan komme den nationale befolkning til gode. Et sådant vælgerkrav burde være velkendt for alle veletablerede partier.

Er de nye partier "populistiske"? Hvis man skal dømmе efter mediernes og de veletablerede partiers udsagn, ja så går der nu et populistisk spøgelse igennem Europa. Hvad er så populisme? Alt hvad det veletablerede status-quo parti ikke bryder sig om at høre. Da der er yderst delte meninger om, hvad man frygter, ja så er der også forskellige definitioner af populisme. Man er populist, hvis man udtaler, at der er en stor kløft mellem elite og folk, mellem (euro)teknokraten og den 'lille' kvinde/mand. Man er også populist, hvis man er fortalere for en homogen nationalstat som i det atten hundredtallet. Populist er man, hvis man udtrykker voldsomme følelser og ikke velovervejet rationalitet. Endelig er populist den, der forsimples komplekse økonomiske, sociale og politiske forhold.

Hvis man vender denne argumentation på hovedet, ja så får man 'rigtig politik', som de etablerede politiske partier ser sig som bærere af. 'Rigtig politik' karakteriseres således ved rationalitet, multikulturalisme, kompleksivitet og lighedsprincip. Men problemet er, at ingen af de gamle partier lever op til denne 'rigtige' politik. De er alle en blanding af de forskellige udgaver af populisme og såkaldt 'rigtig politik'. Og denne blanding udtrykkes i ordet pragmatisme, som Tony Blair ynder at bruge i sine taler. 'Skridt for skridt' politikken uden nogen fremtidsvision præger pragmatikeren, som derfor altid kan skifte hest i det politiske vadested og dermed få opbakning fra diverse politiske sider. Den

tidligere franske socialistiske statsminister, L. Jospin, troede han kunne gøre Blair kunststykket efter. Men da han under valgkampen udtalte, at han tilbød franskmændene modernitet, ja så var hans potte ude. Modernitet for de udstødte og arbejdsløse betyder tilpasning til globalisering og EU-projektet. Det er ikke just den julegave disse grupper ønsker. De vil tværtimod forandring, ikke radikal forandring, men: en anden distribution af de materielle goder. De taler ikke om klassekamp, men om nationens kamp imod kosmopolitisme, multinational kapital, globalisering og fremmede, der tager deres job. God gammeldags socialdemokratisk idégoods! Men de, der stemmer på Le Pen og såmænd også på Dansk Folkeparti, siger, at de hverken hører til højre eller til venstre. De udgør en tredje vej: nationens vej. I Danmark er denne vej repræsenteret i folketinget med 22 mandater. I Frankrig er Den nationale Front ulykkeligvis ikke i parlamentet, fordi valgene foregår af to omgange i enkeltmandskredse. Hvis ikke nogen kandidat har fået over 50% i første runde, skal der en anden runde til. Hvis ikke man i første runde har fået 12,5%, har man ingen ret til at stille op i anden runde. Og det forårsager, at le Pens parti ikke repræsenteres.

Hvad skal der gøres? Det yderste venstre foreslår selvfølgelig, at klassekampen må på den politiske dagsorden igen. Men de udstødte og arbejdsløse solidariserer sig ikke med venstrefløjens klassekampstema. For hvem er den udstødte og arbejdsløse i klasse med?

Højrefløjen foreslår, at nu må individet i centrum for al politik. Men det er præcist individualitet, det såkaldte yderste højre frygter. Det kræver i stedet national kollektivitet.

De nye partier, som de veletablerede partier frygter, fordi de æder sig ind på deres vælgere, er givetvis kommet for at blive. Det gælder om ikke at dæmonisere dem, men at gå ud i det sociale rum for at forstå angsten og finde konkrete løsninger. Det gælder om, at de gamle partier åbent diskuterer, hvordan relationerne mellem nationalstaterne, EU-integrationen og globaliseringen skal udvikle sig

uden at der produceres magtesløse mennesker. Hvis ikke det gøres, er risikoen stor - især i Frankrig - for voksende samfundsmæssig vold og grus i EU-udvidelsesmaskineriet. Det ville derfor være klogt, hvis Frankrig indførte proportionelle valg til parlamentet. Kun på grundlag af repræsentation,

politiske visioner og konkret socialt arbejde i 'marken' er der mulighed for at afmontere den negative nationalisme, som udelukker andre.

Korrekturert og nylayoutet 31/3 2008